

Nr 331.

Av herr **Svedman m. fl.**, *angående åstadkommande av en bättre samverkan i fråga om bortflyttning av fornminnesmärken mellan riksantikvarien och resp. lokala fornminnesm. fl. föreningar.*

Enligt Kungl. Maj:ts instruktion för riksantikvarien och Kungl. vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens tjänstemän av den 17 oktober 1890, § 2, åligger det den förstnämnda bl. a. »att sörja för samlingarnas tillväxt, varvid han i fråga om inköp har att förfara på sätt i §§ 2 och 4 av reglementet för de under akademiens inseende ställda samlingar finnes föreskrivet». De bestämmelser i reglementet, som sålunda åberopas, innehålla föreskrifter om det belopp, intill vilket riksantikvarien på egen hand äger att verkställa inköp, varemot akademiens förvaltningsutskott har att besluta, då det rör sig om inköp till högre belopp; i brådskanie fall medges dock riksantikvarien en viss marginal utöver den i regel fastställda summan.

Dessa bestämmelser synas icke ha blivit rubbade genom de tillägg och ändringar, som efter 1890 skett i sagda instruktion och reglemente. De torde också, så vitt vi hava oss bekant, vara de enda, som närmare reglera riksantikvariens inköpsverksamhet.

Det skall här gärna erkännas, att innehavarna av riksantikvarieämbetet i stort sett fyllt sina uppgifter på ett berömvärt vis. I synnerhet har deras verksamhet varit av stor betydelse på den tid, då förståelsen ute bland vårt folk för de värden, som ämbetet har att vårda, ännu var svagt utvecklad.

Till all lycka har på detta område en glädjande vändning till det bättre inträffat. Intresset för fornminnesvärden och för bevarandet av konstskatter av olika slag från flydda sekler är i stadigt stigande. Hembygds- och fornminnesföreningar finnas nu över hela riket. I ett kommittébetänkande över kulturninnesvärden (se Statens offentliga utredningar 1922:11) redovisas icke mindre än 124 st. fornminnes-, musei- och hembygdsföreningar, spridda över hela riket. Av dessa 124 föreningar voro ett 90-tal stiftade efter år 1900, ett bevis på att just under de senaste årtiondena intresset för dessa frågor vuxit sig starkt. Med dessa föreningar såsom lokala centra har ett inten-

sivt kulturarbete utförts; en välbehövlig upplysningsverksamhet har bedrivits av kunniga och nitiska krafter, museer och fornminnessalar hava anlagts o. s. v.

Dessa glädjande företeelser äro givetvis i en stor utsträckning en följd av det arbete, som utförts av riksantikvarieämbetets innehavare. Men hela denna utveckling, som vi sålunda fått bevittna, måste medföra, att förhållandet mellan å ena sidan den centrala myndigheten i Stockholm, riksantikvarien och hans stab av tjänstemän, och å andra sidan de lokala intressena hädanefter ter sig i en helt annan dager än tidigare. I samma mån som intresset för de bevarade kulturskatteerna vuxit upp ute bland vårt folk, i samma mån ställer man sig ute i provinserna mera frågande inför de strävanden att till Stockholm sammanföra och där förvara värdefulla föremål ute ifrån bygderna. Man ställer sig så mycket mera kritisk inför dessa strävanden, som man ju icke kan dölja för sig, att de föremål, som överföras till Stockholm, alltför ofta gömmas undan i källare och magasiner, utan att det blir möjligt för den intresserade allmänheten att studera desamma.

Det nu sagda kan sammanfattas så, att man ute i bygderna numera fordrar och anser sig ha rätt att fordra ett betydligt större hänsynstagande till de lokala eller provinsiella intressena från den centrala myndighetens sida vid dennas förvärv till centralmuseet av värdefulla föremål.

Det är oss väl bekant, att bl. a. hithörande frågor varit föremål för överläggning inom den kommitté för dryftande av kulturminnesvården, som tillsattes den 21 november 1913 och som avgav sitt betänkande den 28 april 1921. Men de förslag, som denna kommitté framlade, voro så vittutseende, att resultatet av det hela blivit, att ingenting alls blivit åtgjort åt saken. Då under år 1928 ett inköp, som riksantikvarien gjort av ett bekant konstföremål, väckt den största uppmärksamhet ej blott i den provins, där detta föremål hörde hemma, utan inom alla intresserade kretsar över hela riket, har det synts oss, som om tiden vore inne att på nytt fästa riksdagens ögon på åtminstone en del av det stora fornminnesspörmålet, nämligen på frågan om en närmare *samverkan* mellan riksantikvarien och de lokala fornminnes-, hembygds- och museiföreningarna vid uppköp ute i orterna av konstföremål. Enligt vår uppfattning brister det nu i dessa stycken. Om riksantikvarien i det fall vi ovan åsyfta — den s. k. Viklauaffären — sökt samverkan med provinsens ledande fornminnesförening och skänkt beaktande åt dennas synpunkter, så skulle frågan kunnat ordnas på ett ur saklig synpunkt tillfredsställande sätt och onödig irritation kunnat undvikas.

Med stöd av det anförda hemställa vi,

att andra kammaren för sin del ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning, syftande till en bättre samverkan mellan riksantikvarien och de lokala fornminnes-, hembygds- och museiföreningarna i fråga om bortflyttning av fornminnesmärken från respektive föreningars verksamhetsområden, samt därefter i instruktionen för veder-

börande införa bestämmelser, som garantera en sådan samverkan.

Stockholm den 31 januari 1929.

Gust. Svedman.

Per Pehrsson.

Edvin Leffler.

Harald Hallén.
